

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3481>

Number: 48 , p. 333-344, Summer II 2016

Yayın Süreci

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

01.04.2016

15.08.2016

**AYRILIK KAYGISI DEĞERLENDİRME
ÖLÇEĞİ-ÇOCUK/EBEVEYN FORMU GEÇERLİK VE
GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI***

*EXAMINATION ON THE VALIDTY AND RELIABILITY OF SEPA-
RATION ANXIETY ASSESSMENT SCALE CHILDREN'S/PARENTS'
FORMS*

Öğr. Gör. Dr. Saniye TEZE

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr. Emel ARSLAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

Öz

Bu araştırma, orijinal adı 'Separation Anxiety Assessment Scale' olan ve çocukların ayrılık kaygısını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türk çocuklar için geçerlik ve güvenilirliğini test etmektedir. Hahn ve arkadaşları (2003) çocuk formunu, Eisen ve Schaefer (2005) ebeveyn formunu geliştirmiştir. Bu çerçevede ölçeğin dil geçerliği, kapsam geçerliği, benzer ölçek geçerliği, yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için gereksinim duyulan verileri elde etmek için, 60-84 aylık toplam 382 çocuğa (199 kız, 183 erkek) ölçeğin çocuk formu, bu çocukların annelerine ise (382) ebeveyn formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde, açımlayıcı faktör analizi, benzer ölçek geçerliği, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa), test tekrar test teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin ebeveyn formunda (SAAS-P) ve çocuk formunda (SAAS-C) ölçeğin güvenilirlik katsayısını .83 olarak göstermiştir. SAAS-P ile SAAS-C'nin alt boyutlarının korelasyonu ise, 'yalnız kalma korkusu' alt ölçeği için .83, 'terk edilme korkusu' alt ölçeği için .73 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract

This study examines reliability of the scale which Hahn and others (2003) have developed to evaluate children's forms; Eisen and Schaefer (2005) have developed to evaluate parents' forms with the aim of evaluating children's separation anxiety, for Turkish child-

* Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

ren. Studies on language, scope, similar scale, structure and validity of the scale and the reliability have been done within this framework. Children forms of the scale have been implemented on 382 of 60-84 month children and parents' forms of the scale have been implemented on these children's mothers (382) with the purpose of obtaining the data which are required for the validity and credibility analysis of the scale. Exploratory factor analysis, validity of a similar scale, coefficient of internal consistency (Cronbach's Alpha) and test-retest methods have been used in the analysis of the data. SAAS-P in the parents' forms of the scale and SAAS-C in the children's' form of the scale have indicated scale's reliability coefficient as .83. Sub-dimension correlation of SAAS-P and SAAS-C has been found as .83 for "fear of being alone" sub-dimension and as .73 for 'fear of abandonment' sub-dimension.

Keywords: Anxiety, Separation Anxiety Assessment Scale, Validity, Reliability

GİRİŞ

Sevgi bağı kurmanın en önemli özelliği, birbirine yakın kalma eğiliminde olan iki kişinin varlığıdır. (Bowlby, 1969 ; 2012 ; Bowlby, 2012a). Bu durum, sağlıklı gelişim sırasında öncelikle çocukla ebeveyni arasında duygusal yakınlık bağlarının ve bağlanmaların gelişimine neden olur (Bowlby, 2015). Ebeveyn ile çocuk arasındaki bu keyif dolu etkileşimler ile mutlu ve duyarlı çevrede yaşamak çocukta olumlu benlik algısını güçlendirerek dayanıklılık kapasitesini sağlamlaştırır (Both ve Jernberg, 2014). Birbirine bağlanan bu ikili herhangi bir nedenle ayrılacak olurlarsa, zayıf olanın kuvvetli olana saldırganlık ya da yapışma davranışı görülür (Bowlby, 1973 ; 2014 ; Ruppert, 2011). Bu şekilde davranan çocuklar, çevreyle ilgilenmek yerine daha çok kaygılarıyla baş başadır. Korku ve kaygıyla geri çekilmiş ve durumu muhafaza eden bir tutum sergilerler (Şahin, 2015). Ayrılık kaygısı çocuğun kendisini koruyup kollayan, bakımını yapan kişinin yokluğunda özvarlığının tehlikede olduğunu hissetmesi olarak tanımlanmıştır (Paktuna Keskin, 2014). Ailelerin çocuk yetiştirme şekilleri çocuğun hayattaki, özellikle ilk yıllarında etkilidir. Özellikle annenin çocuğa nasıl davrandığı ve disiplin etme amaçlı terk etme, yalnız bırakma tehditleri, korkutucu hikayeler çocukta ayrılık kaygısı gelişmesini veya olan ayrılık kaygısını tetikler (Bowlby, 2012 ; Bowlby, 2012b ; Torun & Yıldız, 2013). Çocuğun anne ile kurduğu ilişki önemli etmenlerden biridir. Bu ilişkinin niteliği ile ilgili Erermiş ve ark. (2009) yaptığı çalışmasında da,

çocukta ayrılık kaygısının oluşmasında annenin mizaç özelliklerinin önemli bir rolü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ayrıca eşler arasında yaşanan uyumsuzluklar, anne-baba-çocuk etkileşimini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle ebeveynin tartışması, çocukta suçluluk hissi, yalnız bırakılacağı ve terk edileceği korkusu oluşmasına sebep olur (Ogelman & Topaloğlu, 2012 ; Güneş, 2013). Günümüzde kaygı çağı ile ilgili bitmek bilmez söylemler, kaygıdan nasıl kurtulmak gerektiği ya da en azından nasıl kontrol altına alınması gerektiği konusunu gündeme getirmektedir, bununla birlikte kişilerdeki kaygı tepkilerinin nedeninin belirlenmesi gerekir (Salecl, 2004 ; Furedi, 2014). İnsanların ilk yaşadığı kaygılardan biri de ayrılma kaygısıdır. Bowlby'ye göre ayrılmaya ve anneye olan bağı yakın gelecekte kaybedilmesi tehlikesine karşı çocuğun ilk tepkisi korkudur. Yalnız bırakılan bir çocuk büyük bir korku yaşar. Küçük çocuklarda ayrılma, stresli bir durum ve terk edilme korkusu oluşturur. Anneden ayrılan çocuklardaki duygusal süreçler Bowlby tarafından gözlemlenmiştir (Ruppert, 2011). Çocuğun evin çevresinden ayrılmasını engelleyen kaygı aslında annesine hissettiği özlemle ilgilidir (Bowlby, 2014). Eğer ayrılma durumlarına dikkat edilirse ya da birinin diğerini kaybetme tehlikesi varsa, birbirine bağlı kişilerin aralarındaki uzaklık arttığında bağlanma davranışı olarak bilinen yakınlık arayışı, güven esası, ayrılıktan kaçınma gibi davranışlar aktive edilir (Ruppert, 2011). Toplumun eğitim ve okula devam etme gibi beklentilerini

karşılama için çocuklar düzenli ve gönüllü olarak okula gitmektedir. Okula devam etme yasalar ile de zorunlu hale getirilmiştir. Bununla birlikte, ayrılık kaygısı yaşayan çocuklar için okul korkusu, okula devam etmede güçlük çekmekte ve/veya okula gitmeyi reddetme şekline dönüşebilmektedir (Bahalı & Yolga Tahiroğlu, 2010 ; Kıldan, 2012).

Anneden ayrılma stresinin, insan ve hayvanların fiziksel ve mental gelişimleri üzerindeki etkileri ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Örneğin, Yılmaz ve arkadaşlarının (2013) anneden ayrılma ve tek tek barındırılma stresinin sıçanların fiziksel ve mental gelişimleri üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmasında, annelerinden ayrılan ve kafeslerinde tek tek barındırılan sıçanların deneyin ilk haftalarında çok korkak, endişeli, her an harekete hazır halde ve kendini savunur şekilde bekledikleri, anneleri ile birlikte yaşayanların ise daha uyusal ve rahat tavır sergiledikleri tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda ise, anneden ayrılma stresi ile birlikte tek tek barındırma, sıçanların fiziksel ve mental gelişmelerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği, çocukların ayrılık kaygılarını, özellikle yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkularını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin çocuk formu, çocuğun yaşadığı, hissettiği korkuyu; ebeveyn formu ise, ebeveynleri tarafından algılanan korkuyu değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik güvenirliğinin yapılmasının Türkiye'de 60-84 aylık çocukların kaygı ile ilgili çalışmalara katkı sağlayacağı ve bu çalışmalarda ölçme aracı olarak kullanılabilceği düşünülmüştür.

YÖNTEM

Çalışma Grubu ve Veri Toplama Süreci

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında, 60-84 aylık 403 çocuk ve annelerinden

alınan veriler kullanılmıştır. İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da yanlış dolduran 21 anne formu çalışmadan çıkarılmıştır. Anne formu ile birlikte çocuk formu da dışlanmıştır. Ölçeklerin tamamını eksiksiz dolduran 382 annenin ve araştırmacı tarafından çocuklara sorularak doldurulan 382 çocuğun (199 kız, 183 erkek) verileri değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda Türk kültürüne göre işleyen maddeler 2 alt boyutta (yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu) toplanmıştır. Ölçeğin ebeveyn formu, gerekli açıklama yapıldıktan sonra gönüllü anneler tarafından doldurulmuştur. Çocuk formunun veri toplama aşamasında ise, çalışma her bir çocuğa açıklanmıştır. Ölçüm araçlarını doldurmak için tüm çocuklar ile özel bir sınıfta görüşülmüştür. Araştırmacı soru formlarında yer alan maddeleri sesli olarak okumuş ve her bir maddeden sonra cevapları kayıt altına almıştır. Böylelikle çocukların okuma kabiliyetlerinin çocukların anlama kapasitelerini etkilemesi engellenmiştir. Ölçeğin güvenirliği için hesaplanan iç tutarlılık, benzer ölçek geçerliliği ve faktör analizi için 382 çocuk ve annelerinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Ölçeğin test tekrar test ölçümleri için, aynı gruptan sekiz hafta ara ile uygulanan, 83 çocuk ve annelerinden elde edilen veriler kullanılmıştır.

Ölçme Aracı

Orjinal adı "Separation Anxiety Assessment Scale" olan ölçeğin ilk olarak çocuk versiyonu geliştirilmiştir. SAAS-C, Hahn, Hajinlian, Eisen, Winder ve Pincus tarafından 2003 yılında geliştirilen bu ölçek, 6-10 yaşındaki çocukların ayrılık kaygısı ve kaygı ile ilişkili belirtilerini değerlendirmektedir (Akt.: Mofrad vd., 2010 ; Akt.: Chessa, 2012). 2005 yılında Eisen ve Schaefer tarafından ise ebeveyn versiyonu geliştirilmiştir. Ölçeğin ebeveyn formu, çocuk formundaki maddelerin ebeveynler tarafından yanıtlanabilecek şekilde düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Örn., çocuk formunda, gece yalnız uyumaktan çe-

kinir misin? Aynı soru anne formunda, çocuğunuz gece yalnız uyumaktan çekinir mi? (Eisen & Schaefer, 2005).

Ölçeğin orjinalinde 34 maddedir ve 6 alt boyutu bulunmaktadır. Yalnız kalma korkusu, terk edilme korkusu, fiziksel hastalık korkusu, felaket olaylar korkusu, (doğal) felaket olaylar endişesi, güvenli sinyaller indeksi. Her bir alt boyut ayrı ayrı puanlanmaktadır. Her bir alt boyutun puanının düşük olması düşük kaygı düzeyini belirtir. Ölçek 4'lü likert tipi bir ölçektir. Yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu alt boyutları çocukların yalnız kaldıkları veya terk edildikleri zaman kötü bir şey olacak diye endişelenmeleri nedeniyle dikkate alınan alt boyutlardır. Fiziksel hastalık korkusu ve felaket olaylardan korkma alt boyutlarında ise çocukların şok gibi fiziksel hislerden korkması ve felaket olayların onların yalnız kalmasına ve terk edilmelerine neden olacakları düşündükleri alt boyutlar olarak değerlendirilmektedir. Bu dört ana alt boyut genel ayrılık kaygısı belirtileri olarak yorumlanmaktadır. Ölçekte çocuğun gördüğü veya duyduğu felaket olayların sıklığı adı altında alt boyut bulunmaktadır. Aynı zamanda sıkıntılı durumlarda çocukların kendilerini güvende hissettikleri yer, obje veya kişi gibi içeriklerin buldukları Güvenlik İşaretleri indeksi adı altında da alt boyutu bulunmaktadır (Eisen & Schaefer, 2005 ; Akt.: Mofrad vd., 2009a ; Akt.: Mofrad vd., 2010; Akt.: Chessa vd., 2012).

Yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu alt boyutları çocukların yalnız kaldıkları veya terk edildikleri zaman kötü bir şey olacak diye endişelenmeleri nedeniyle dikkate alınan alt boyutlardır. Çocuklarda yalnız kalma korkusu oluştuğunda ebeveynini gölge gibi takip eder. Odalarda tek başına kalmak istemez. Özellikle geceleri yalnız uyuyamaz ve banyoya bile kendi başına gitmeyi reddederek dikkati başka tarafa çekme yöntemleri de bu çocuklarda fayda sağlamaz (Eisen & Schaefer, 2005). Geçmişte küçük çocukların kısa süreliğine de olsa yabancı insan-

larla, yabancı bir ortamda yalnız bırakıldıklarında gösterdikleri davranış biçimlerine ilişkin yanlış kanılar çok yaygındı, hatta bazı araştırmacılar tekrar tekrar sağlıklı ve normal bir çocuğun annesi gittiğinde kaygılanmayacağı ileri sürmüştür. Çocuk kaygı duyuyorsa bunun, ya annenin çocuğu şımartmasından ya da çocuğun patolojik bir kaygıdan muzdarip olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir (Bowlby, 2014). 4-5 yaşlarında ayrılık kaygısının oldukça azalması beklenir. Terkedilme korkusu yaşayan çocuklar ise, bağlanma figürü teminat vermedikçe belirli yerlere (okula, aktivitelere, oyuna, bakıcısına) gitmekten kaçınır. Hatta derin uyku uyuyamaz. Terk edilme korkusu yaşayan çocuk, arkadaşının evinde kalma konusunda, yanında büyük kardeşi olsa bile, kaygısını bastırmasını sağlayamaz (Eisen & Schaefer, 2005). Eisen ve Schaefer'in (2005)'in çalışmasında ayrılık kaygısı bozukluğu ile yalnız kalma korkusu %75, terk edilme korkusu %83 oranında uyumlu bulunmuştur.

Eisen ve Schaefer'in (2005) geliştirdikleri ölçeğin iç tutarlık katsayısı .86, "yalnız kalma korkusu" alt ölçeği için .93, "terk edilme korkusu" alt ölçeği için .90, "fiziksel hastalık korkusu" alt ölçeği için .83, "felaket olaylar hakkında endişe duyma" alt ölçeği için .82 olarak bulunmuştur (Akt.: Mofrad vd., 2010).

Verilerin Analizi

Araştırmada ölçeğin dil ve kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş, elde edilen verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Yapı geçerliliği çalışmaları kapsamında örneklem büyüklüğünün uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmış, açımlayıcı faktör analizi, benzer ölçek geçerliği; güvenilirlik çalışmaları için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve test tekrar test tekniklerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

1-Güvenilirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Güvenilirlik, bir ölçme aracıyla aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm değerlerinin kararlılığının bir göstergesidir. Ayrıca, bir ölçme aracında bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan oluşumu ölçmede türdeşliğini ortaya koyan kavramdır (Çilingirtürk, 2011).

Bu araştırmada ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için ölçek maddelerinin iç tutar-

lığına, test tekrar test bağıntısına bakılmıştır. İç tutarlılığının saptanması için cronbach alfa güvenilirlik analizi, benzer ölçek ve test tekrar test güvenilirliği için person momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

1.1. İç Tutarlık Güvenilirliği

İç tutarlılığının saptanması için Cronbach Alpha güvenilirlik analizi hesaplanmıştır.

Tablo 1: Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Çocuk / Ebeveyn Formu (SAAS-C/P) İç Tutarlılık Katsayıları (n=382)

		Madde sayısı	Cronbach Alpha	P
SAAS-P $\alpha = .83$	Yalnız Kalma Korkusu	6	.81	p<0.01
	Terk Edilme Korkusu	8	.71	p<0.01
SAAS-C $\alpha = .83$	Yalnız Kalma Korkusu	6	.81	p<0.01
	Terk Edilme Korkusu	8	.72	p<0.01

Tablo 1: Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Çocuk / Ebeveyn Formu (SAAS-C/P) İç Tutarlılık Katsayıları (n=382)

		Madde sayısı	Cronbach Alpha	P
SAAS-P $\alpha = .83$	Yalnız Kalma Korkusu	6	.81	p<0.01
	Terk Edilme Korkusu	8	.71	p<0.01
SAAS-C $\alpha = .83$	Yalnız Kalma Korkusu	6	.81	p<0.01
	Terk Edilme Korkusu	8	.72	p<0.01

Tablo 1 incelendiğinde ölçeğin Cronbach Alpha değeri 'Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği-Ebeveyn Formu'nda, ölçeğin güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Yalnız Kalma Korkusu alt boyutu için .81 olarak hesaplanmıştır. Terk edilme korkusu alt boyutu için .71 olarak hesaplanmıştır. Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği-Çocuk Formu'nda, ölçeğin güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Yalnız kalma korkusu alt boyutu için .81 olarak hesaplanmıştır. Terk Edilme Korkusu alt boyutu için .72 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre, ölçeğin çocuk ve ebeveyn formunun ve yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu alt boyut puanlarının güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Chessa (2012) 6-10 yaş 358 İtalyan çocuklarda uyarlayarak ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği-çocuk formunun iç tutarlılığı $\alpha = .89$, alt boyutlardan yalnız kalma korkusu alt boyutu için $\alpha = .69$, terk edilme korkusu $\alpha = .72$, felaket olaylar endişesi $\alpha = .72$, fiziksel hastalık korkusu $\alpha = .54$ olarak bulmuştur. Delvechio vd., (2015) 8-11 yaş İtalyan çocuklarda ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği-çocuk formunun iç tutarlılığı $\alpha = .83$. alt boyutlardan yalnız kalma korkusu alt boyutu için $\alpha = .68$, terk edilme korkusu $\alpha = .61$, felaket olaylar endişesi $\alpha = .71$, fiziksel hastalık korkusu $\alpha = .58$ olarak bulmuştur. Talaienejad vd., (2014) 302 (154 erkek, 148 kız) okul öncesi İranlı çocukların annelerinden alınan bilgilerle uyarlamıştır. Buna göre, ayrılık kaygısı

değerlendirme ölçeği-ebeveyn formunun iç tutarlılığı $\alpha=.76$, alt boyutlardan yalnız kalma korkusu alt boyutu için $\alpha=.72$, terk edilme korkusu $\alpha=.73$, felaket olaylar endişesi $\alpha=.63$, fiziksel hastalık korkusu $\alpha=.68$ olarak bulunmuştur.

1.2. Test Tekrar-Test Güvenilirliği

Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği - Çocuk / Ebeveyn Formu aynı gruba sekiz hafta ara ile iki kez uygulanmış elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 2: Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği - Çocuk / Ebeveyn Formu (SAAS-C/P) Alt boyutları Test Tekrar-Test Arasındaki Korelasyon Katsayıları (n=83)

		Yalnız Kalma Korkusu	Terk Edilme Korkusu	Yalnız Kalma Korkusu Tekrar -Test	Terk Edilme Korkusu Tekrar -Test
SAAS-P	Yalnız Kalma Korkusu	1	.50**	.72**	.56**
	Terk Edilme Korkusu		1	.40**	.70**
	Yalnız Kalma Korkusu Tekrar -Test			1	.55**
	Terk Edilme Korkusu Tekrar -Test				1
SAAS-C	Yalnız Kalma Korkusu	1	.54**	.65**	.62**
	Terk Edilme Korkusu		1	.55**	.66**
	Yalnız Kalma Korkusu Tekrar -Test			1	.62**
	Terk Edilme Korkusu Tekrar -Test				1

Tabloda görüldüğü üzere, SAAS-C/P alt boyutlarının tutarlılık katsayısını belirlemek üzere test-tekrar test için gerçekleştirilen pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analizi sonucunda SAAS-ebeveyn formunda, yalnız kalma korkusu puanları arasında ($r=.72$ $p<.01$) düzeyinde, terk edilme korkusu puanları arasında ($r=.70$ $p<.01$) düzeyinde, SAAS-çocuk formunda, yalnız kalma korkusu puanları arasında ($r=.65$ $p<.01$), terk edilme korkusu puanları arasında ($r=.66$ $p<.01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı

ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgular ölçeğin çocuk ve ebeveyn formunun test-tekrar test (devamlılık) güvenilirliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

SAAS-Ebeveyn formu ile SAAS-çocuk formunda; yalnız kalma alt boyutları arasında .83, terk edilme alt boyutları arasında .73 düzeyinde olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınan ebeveyn ve çocuk formundan alınan sonuçlardaki korelasyon, yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3: SAAS-C/P Alt Boyutlarının Ortalama ve Standart Sapmaları				
		N	Ortalama	SS
SAAS-P	Yalnız Kalma Korkusu	83	10.95	4.41
	Yalnız Kalma Korkusu Tekrar -Test	83	9.97	3.58
	Terk Edilme Korkusu	83	13.74	4.08
	Terk Edilme Korkusu Tekrar -Test	83	12.87	3.95
SAAS-C	Yalnız Kalma Korkusu	83	10.68	4.23
	Yalnız Kalma Korkusu Tekrar -Test	83	9.84	3.96
	Terk Edilme Korkusu	83	14.18	3.95
	Terk Edilme Korkusu Tekrar -Test	83	13.32	4.33

Tabloda görüldüğü üzere tekrar testlerde 1 puandan daha az farklılık gözlenirken standart sapmalarda ise 1 puandan daha az bir farklılık görülmektedir. Bu sonuçlar ölçeğin test-tekrar test (devamlılık) güvenilirliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

2-Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özellikle karıştırmadan, doğru ölçebilme derecesidir. Ölçüm sonuçlarının ne kadarıyla ölçüm hatasını yansıttığı sorusuna yanıt verebilmek için ölçme aracını geçerliğinin saptanmasına gerek vardır (Çilingirtürk, 2011).

Bu bölümde Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Çocuk / Ebeveyn Formu dil, kapsam ve yapı geçerliliği ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Dil ve Kapsam Geçerliği

SAAS-C/P'nin kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla alanında uzman 8 öğretim elamanından (en az doktora düzeyinde) uzman görüşü alınmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik güvenirlilik çalışmasının yapılabilmesi için Andrew R. Eisen'den yazılı olarak izin alınmıştır. Sonraki aşamada 34 maddelik SAAS-çocuk formu ve 34 maddelik SAAS-ebeveyn formu Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Tercüme işlemi tek yönlü tercüme

yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle ölçek İngilizce çeviri alanında yetkin 5 kişi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve tercüme işlemi tamamlandıktan sonra ölçeğin çocuk formu 60-84 aylık çocuklara ve ölçeğin ebeveyn formu ise annelerine uygulanmıştır. Ölçek araştırmacı tarafından uygulamanın ilk aşamasında 15 çocuğa ve annesine araştırmacı tarafından uygulanarak anlaşılabilirliği yönünden denenmiştir. Anlaşılmayan terimler gözden geçirilip düzeltilmiş, anlaşılmayan terimlerin yerine uygun kelimeler kullanılarak ikinci taslak form oluşturularak 3 uzman tarafından değerlendirilmiş, çevirinin ve içeriğin uygunluğu, kullanılan dilin sadeliği ve açıklığı, ölçeğin çocuk formunda 60-84 aylık çocukların anlamakta güçlük çekebilecekleri terimlerin bulunup bulunmadığı, ölçekte yer alan maddelerin ölçeğin alt boyutları ölçmeye uygunluğu kontrol edilmiştir.

Uzmanlar ölçek hakkındaki görüşlerini yazılı ve sözlü olarak belirtmişlerdir. Ayrıca uzman görüşlerinin değerlendirilmesi için çalışmada, uygun-uygun değil ve öneri kısmı bulunan bir form sunulmuştur ve her bir maddeyi değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçek uzman görüşleri doğrultusunda gözden geçirilip yeniden düzenlenmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Gözlemciler Arası Tutarlılık (Hakemler Arası Tutarlılık)

Gözlemciler arası tutarlılığı incelemek

amacıyla sınıf içi korelasyon katsayısı (intra-class correlation coefficient) hesaplanmıştır.

Tablo 4: Değerlendiricilere Yönelik Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı(ICC)		
Yöntem	Değeri	P
ICC	0.91	<0.01

Tablo 4 incelendiğinde sınıf içi korelasyon katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, uzmanların ölçek maddelerinin uygunluğuna dair birbirleriyle görüş birliği içinde olduklarını göstermektedir.

Benzer Ölçek Geçerliği

Ölçülmek istenen konuyla ilgili alanda daha önceden geliştirilmiş ve ilgilenilen alanın geçerli ölçme aracı olarak kabul edilen ölçeğin ebeveyn formu (SAAS-P) ile birlikte 'Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu', çocuk formu (SAAS-C) ile birlikte 'Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi' (ÇADİ) uygulanmış ve her bir ölçekten alınan puanlara ilişkin korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Söz konusu hesaplamalar ölçeğin çocuk formu için 60-84 aylık 382 çocuktan ve ebeveyn formu için ise, çocukların annelerinden alınan veriler üzerinden yapılmıştır.

Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu: Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu Spence tarafından (1999) çocuk formundaki maddelerin ebeveynler tarafından yanıtlanabilecek şekilde düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. (akt: Orbay ve Ayvaşık 2009). Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Orbay ve Ayvaşık (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçekte kaygı ile ilgili 38 madde bulunmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 114 olarak hesaplanmış ve kesim noktası 28 puan olarak önerilmiştir. Ölçek kaygı düzeyinin üzerinde genel bir bilgi vermenin yanı sıra alt boyutlarına (ayrılma kaygısı, sosyal fobi gibi.) yönelik bilgi de sağlamaktadır. Her madde sıfır ile üç arasında dört puanlık likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. (0=Hiçbir zaman, 1=Bazen, 2=Sık sık, 3=Her

zaman). Alt ölçek puanları, her ölçekteki maddelerden alınan puanların toplanmasıyla ayrı ayrı, toplam puan ise alt ölçek puanlarının toplanmasıyla elde edilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.88 ve iki yarım güvenilirliği 0.79 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayısı 0.54 ile 0.71 arasında değişmektedir. Faktörler arası korelasyonlar 0.24 ve 0.58 arasında değişmektedir (p < .01) (Orbay ve Ayvaşık 2009).

Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADİ): Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi, Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından Reiss ve arkadaşlarının (1986) anksiyete duyarlılığı indeksinin çocuklara uygun şekilde düzenlenmesi ile oluşturulmuştur (akt: Yılmaz ve Kılınç 2014). On sekiz maddelik bir kendi bildirim ölçeğidir. Çocukların anksiyete oluşturabilecek iç ve dış uyaranların sonrasında hissedilen duygularını sorgular. Erişkin ölçeğinden farklı olarak 4 yerine anlaşılabilirliğinin artması için 3'lü likert tipi ölçek olarak düzenlenmiştir. ÇADİ,7 yaşına kadar küçük çocukların bile kolayca anlayacağı hiç (1), biraz (2), çok fazla (3) şeklinde puanlanır. En düşük 18, en yüksek 54 puan alınabilir. Maddeler fiziksel, fiziksel olmayan ve karışık olmak üzere 3 ana başlık altında değerlendirilebilir. Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmasında geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır (akt: Yılmaz ve Kılınç 2014). Çocuklar İçin Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Yılmaz ve Zinnur Kılınç (2014) tarafından yapılmıştır ve Cronbach Alpha= 0.74 ve test tekrar test güvenilirliğinin iyi olduğu (r= 0.77, p<0,001) olarak belirlenmiş-

tir. Açımlayıcı faktör analizinde 6 faktörlü yapı gözlenmiş, ancak yazınla uyumlu şekilde fiziksel, bilişsel ve sosyal olmak üzere 3 faktörlü yapının doğrulayıcı faktör analizinde kabul edilebilir olduğu saptanmıştır.

SAAS-P Alt Boyutları ile Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği - Ebeveyn Formu Arasındaki Korelasyon Katsayıları (n=382)

SAAS-P alt boyut puanları ile Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek üzere yapılan pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. SAAS-Ebeveyn Formu ile Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu toplam puanı ile yalnız kalma korkusu alt boyutu arasındaki korelasyon .67, terk edilme korkusu alt boyutu arasındaki korelasyon .53 olarak bulunmuştur

SAAS-C Alt boyutları ile Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADİ) Arasındaki Korelasyon Katsayıları (n=382)

SAAS-C alt boyut puanları ile Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek üzere yapılan pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. SAAS-Çocuk Formu ile

ÇADİ toplam puanı ile yalnız kalma korkusu alt boyutu arasındaki korelasyon .28, terk edilme korkusu alt boyutu arasındaki korelasyon .36 olarak bulunmuştur.

Yapı Geçerliği

Yapı geçerliği, bilimsel olduğu kadar felsefi yönü de ağır basan bir geçerlik ölçütüdür. Bir ölçeğin yapı geçerliğini sınamanın bir yolu faktör analizi yöntemidir (Karasar, 2011).

Toplanan verilerin faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinden yararlanılmıştır. KMO değeri SAAS-Ebeveyn Formu için .87, SAAS-Çocuk Formu için .85 olması nedeniyle veri setinin açımlayıcı faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi için faktör çıkarma yöntemi olarak temel bileşenler analizi, döndürme yöntemi olarak ise dik döndürme yöntemlerinden varimax kullanılmıştır. Faktör yük ölçütü olarak .40 alınmış ve bu değer altında madde bulunmadığı için ve ölçeğin uyarlama yapılmış olması sebebiyle kültürel farklılıklara sebebiyet verecek maddeler saptandığından dolayı bazı maddelerin çıkarılması uygun bulunmuştur.

Tablo 5: SAAS-P Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	F1 (Yalnız Kalma Korkusu) Bileşen / Faktör Değeri	F2 (Terk Edilme Korkusu) Bileşen / Faktör değeri
Madde 22	.750	
Madde 13	.796	
Madde 30	.650	
Madde 1	.649	
Madde 7	.668	
Madde 24	.675	
Madde 12		.617
Madde 33		.602
Madde 15		.657
Madde 19		.597
Madde 6		.526
Madde 21		.495

Madde 20		.482
Madde 25		.424
Özdeğeri	4.47	1.47
Açıklanan varyans KMO = .87 Açıklanan Varyans Toplam = % 42.38	23.52	18.86

Tablo 6: SAAS-C Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	F1 (Yalnız Kalma Korkusu) Bileşen / Faktör Değeri	F2 (Terk Edilme Korkusu) Bileşen / Faktör değeri
Madde 22	.746	
Madde 13	.730	
Madde 30	.701	
Madde 1	.697	
Madde 7	.663	
Madde 24	.583	
Madde 12		.696
Madde 33		.646
Madde 15		.599
Madde 19		.571
Madde 6		.527
Madde 21		.499
Madde 20		.464
Madde 25		.452
Özdeğeri	4.50	1.44
Açıklanan Varyans KMO = .85 Açıklanan Varyans Toplam = % 42.38	22.75	19.63

Yapılan çalışmalar sonucunda, Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Çocuk/ Ebeveyn Formu 2 faktörlü ve 14 maddeden oluştuğu görülmüştür. Ölçek 4'lü likert tipi bir ölçek olup (1) hiçbir zaman, (4) her zaman arasında yanıtlanmaktadır. Ölçekte yalnız kalma korkusu alt boyutu için en düşük puan 6, en yüksek puan 24'tür. Terk edilme korkusu alt boyutu için en düşük puan 8, en yüksek puan 32'dir. Alt boyutlardan alınan puanlar yükseldikçe, çocuktaki ilgili alt boyuttaki yaşadığı korku düzeyinin yükseldiğini ifade etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Hahn vd. (2003) tarafından geliştirilen Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Çocuk Formu ile Eisen ve

Schaefer (2005) tarafından geliştirilen Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği – Ebeveyn Formu Türkçe'ye ve kültürümüze uygunluğu çocuklar ve ebeveynler tarafından test edilerek geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, 2 alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Ölçeğin çocuklar ve ebeveynler için uyarlanan formunda 20 madde çıkarılmış, boyutlara dağılan maddelerin bazılarında farklılık olduğu görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmış, güvenilirlik için ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve test tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili sonuçlar ölçeğin orijinal haliyle tutarlılık göstermekle birlikte test tekrar test katsayıları oldukça yüksek bulunmuş ve bu da ölçeğin

güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir. Ölçeğin kısa ve kolay uygulanabilir oluşu ve çocuk formu ile ebeveyn formu arasındaki korelasyonun yüksek olması, çocuklar tarafından hissedilen yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusu ile çocukların ebeveynler tarafından algılanan yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusunun tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin bu iki alt boyutlar açısından, 60-84 aylık çocukların, yalnız kalma korkusu ve terk edilme korkusunun değerlendirilebilmesi nedeniyle bu alandaki araştırmalara yönelik önemli bir ihtiyacı karşılayacağı düşünülmektedir. Daha sonraki araştırmalarda, ölçeğin 8-10 yaş çocuklar için uyarlamalar yapılabilir. Bu araştırma sonucunda Türkçe uyarlaması yapılan ölçeğin çeşitli demografik değişkenlerle ilişkisine bakılabileceği ve literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bahalı K. ve Yolga Tahiroğlu A. (2010). Okul Reddi: Klinik Özellikler, Tanı Ve Tedavi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2 (3): 362-383
- Both P. B., Jernberg A.M. (2014). Bağlanma Temelli Oyun Aracılığıyla Ebeveynlere Ve Çocuklara Daha İyi İlişkiler Kurmakta Yardım Etmek. (Çev: Melis Gültekin) İstanbul: Gün Yayıncılık
- Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss: Cilt 1. Attachment.
<http://www.abebe.org.br/wp-content/uploads/John-Bowlby-Attachment-Second-Edition-Attachment-and-Loss-Series-Vol-1-1983.pdf> Erişim Tarihi: 3.11.2014.
- Bowlby, J. (1973). Attachment And Loss Separation Anxiety and Anger.
<http://www.abebe.org.br/wp-content/uploads/John-Bowlby-Separation-Anxiety-And-Anger-Attachment-and-Loss-Vol-2-1976.pdf> , Erişim Tarihi: 3.11.2014.
- Bowlby J. (2012). Bağlanma (Çev: Tuğrul Veli Soylu) İstanbul: Pinhan Yayıncılık
- Bowlby J. (2014). Ayrılma (Çev: Müge Günay) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby J. (2012a). Sevgi Bağlarının Kurulması Ve Bozulması (Çev: Meltem Kamer) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Bowlby J. (2012b). Güvenli Bir Dayanak. (Çev: S. Güneri) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları
- Bowlby J. (2015). Kaybetme. (Çev: N. Nirven, N. Diner) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Chessa D. (2012). Assessing Separation Anxiety In Italian Youth: Preliminary Psychometric Properties Of The Separation Anxiety Assessment Scale, Perceptual Motor Skills Physical Development Measurement, 115 (3): 1-22.
- Chessa D., Riso D.D., Delvecchio E., Adriana- lis (2012). Assessing Separation Anxiety In Italian Youth: Preliminary Psychometric Properties Of The Separation Anxiety Assessment Scale. Perceptual & Motor Skills Physical Development & Measurement 115(3): 1-22.
- Çilingirtürk A.M. (2011). İstatistiksel Karar Almada Veri Analizi (1. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Delvecchio E., Miconi D., Riso D.D. (2015). Early evidence of the Italian validation of Separation Anxiety Assessment Scale for Children, European Journal of Development Psychology, 12(3): 335-343.
- Eisen A.R, Schaefer C.E. (2005). Separation Anxiety in Children and Adolescents, the guilford press, New York, London.
- Erermiş S., Bellibaş E., Özbaran B., Demiral Büküşoğlu N., Altıntoprak E., Bildik T., Korkmaz Çetin S. (2009). Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Olan Okul Öncesi Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Mizaç Özellikleri, Türk Psiki-

- yatri Dergisi, 20 (1): 14-21.
- Furedi F. (2014). Korku Kültürü Risk Almanının Riskleri. (Çev: Barış Yıldırım) (2. Baskı) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güneş A. (2013). Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim Cezasız Çocuk Eğitimi, (1. Baskı) İstanbul. Nesil Yayınları.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (22. Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kıldan A.O. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okul Korkularına İlişkin Görüşleri, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,10(1): 49-73
- Mofrad S., Abdullah R., Uba I. (2010). Attachment Patterns and Separation Anxiety Symptom, *Asian Social Science*, 6 (11): 148-153.
- Mofrad S., Abdullah R., Samah B.A. (2009a). Perceived Parental Overprotection and Separation Anxiety: Does Specific Parental Rearing Serve as Specific Risk Factor. *Asian Social Science*, 5(11): 109-116.
- Orbay Ö., Ayvaşık H.B. (2006). Spence Çocuklar İçin Kaygı Ölçeği – Ebeveyn Formu: Ön Çalışma, *Türk Psikoloji Yazıları*, 9 (18): 33-48.
- Ogelman H. G. Ve Topaloğlu Z.F. (2012). 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri İle Anne Babalarının Ebeveyn Özyeterliliği Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1): 241-271.
- Pektuna Keskin S. (2014). Anne İş'te Çalışan anne ve çocuğu, (11. Baskı) İstanbul: Boyut Yayıncılık
- Ruppert F. (2011). Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları, (Çev: Fatma Zengin) (1. Basım) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Şahin, G. (2015). Okul Öncesi Çocukların Yürütücü İşlevlerinin Ve Duygu Düzenleme Becerilerinin Bağlanma Örüntüleri Açısından İncelenmesi. (Doktora Tezi) Çocuk Gelişimi Ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Talainejad N., Mazaheri M.A., Ghanbari S., Asgari A. (2014). Psychometric Properties of Separation Anxiety Assessment Scale (Parent Version), *The Neuroscience Journal of Shefaye Khatam*, 2(3):112.
- Torun A., Yıldız K.(2013). Bir Eğitim Metodu Olarak Tehdit ve Korkutma İçeren Ninniler ve Bunların Jung'un 'Ortak Bilinçdışı' kavramı açısından Tahlili, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8): 1313-1333.
- Yılmaz S., Zinnur Kılıç E. (2014). Çocuklar İçin Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25.
- Yılmaz C., Hatipoğlu C., Semenderoğlu F., Sönmez G. A., Gökmen N., Yılmaz O (2013). Anneden Ayrılma ve Tek Tek Barındırılma Stresinin Sıçanların Fiziksel Ve Mental Gelişimleri Üzerine Etkileri, *International Journal of Social Science*, 6 (2): 1187-1205.